

Streszczenie

Dysertacja pt. «*Per esse ad beatum esse*». Egzegeza biblijna jako narzędzie intelektualnej i moralnej restauracji człowieka w twórczości Hugona ze św. Wiktora (1096-1141) zawiera filozoficzną wizję odnowy człowieka, który na skutek grzechu pierworodnego, utracił zdolność poznawania i miłowania Stwórcy. Jej autorem jest wiktoryński myśliciel, Hugon ze św. Wiktora, związany z dwunastowiecznym opactwem św. Wiktora pod Paryżem. Restauracja słabej, ludzkiej kondycji [esse], której celem jest życie szczęśliwe [beatum esse] w zamyśle Hugona ma dokonać się dwutorowo: na płaszczyźnie intelektualnej poprzez dotarcie do prawdy oraz na płaszczyźnie moralnej poprzez odzyskanie dobra, czyli życie cnotliwe. Narzędziem dla integralnej odnowy człowieka Hugon uczynił egzegezę biblijną. Dowiódł, że właściwie uprawiana egzegeza powinna korzystać z zasobu nauk filozoficznych, spośród których uprzywilejowane miejsce zajmują sztuki wyzwolone [artes liberales]. W ten sposób połączył poszczególne stopnie egzegezy biblijnej ze stopniami integralnej odnowy człowieka.

We wstępie dokonano ogólnej charakterystyki myśli średniowiecznej z akcentem na dwunastowieczną filozofię moralności. Ukazano dramat ludzkiej natury, która po grzechu utraciła obraz i podobieństwo Stwórcy. Pęknięcie to spowodowało w człowieku dysharmonię, która objawiała się w ignorancji i dezintegracji sfery afektywnej. Receptę na przywrócenie pierwotnego stanu opracował Hugon ze św. Wiktora korzystając w tym celu z bogactwa filozofii oraz egzegezy. W rozdziale pierwszym zaprezentowano opactwo św. Wiktora, które zasłynęło z syntezy filozofii, teologii [egzegezy] i duchowości. Przybliżono postać jego założyciela, Wilhelma z Champeaux oraz najważniejsze elementy intelektualno-religijnej formacji wiktorynów, których źródłem była myśl św. Augustyna. Drugi rozdział poświęcony został życiu i dziełu Hugona ze św. Wiktora. Wyakcentowano w nim najważniejsze kwestie biograficzne oraz ukazano jego rolę w opactwie św. Wiktora. Podwójne rozumienie rzeczywistości Hugona, czyli *opus conditionis* oraz *opus restorationis*, stało się treścią rozdziału trzeciego. Rozdział czwarty ukazał filozoficzny program naprawczy Hugona ze św. Wiktora. Zawarto w nim charakterystykę czterech najważniejszych nauk [tj. teoretycznych, praktycznych, mechanicznych oraz logicznych], które Wiktoryn włączył w zakres szeroko rozumianej filozofii. Szczególnie podkreślono sztuki wyzwolone, które w zamyśle Hugona stanowią filozoficzne narzędzia niezbędne w uprawianiu egzegezy biblijnej. W rozdziale piątym skoncentrowano się na egzegezie, która w projekcie Hugona stanowi potrójny paradygmat [tj. historyczny, alegoryczny oraz tropologiczny] wyznaczający odnowę

człowieka. W zakończeniu zawarto najważniejsze wnioski oraz charakterystyczne *novum*, dzięki którym Wiktoryn wzbogacił nie tylko filozofię wieków średnich, ale całe dotychczasowe dziedzictwo myśli ludzkiej.

Analiza i interpretacja najważniejszych dzieł Hugona ze św. Wiktora pokazała, że człowiek nie może odzyskać prawdziwego szczęścia wyłącznie dzięki swoim naturalnym zdolnościom. Potrzebuje pomocy z zewnątrz, aby dokonała się w nim intelektualno-moralna restauracja. Stwórca, w zamyśle Hugona, pozostawił ludzkości drogi wyjścia z nieszczęśliwego położenia. Jeżeli człowiek, czerpiąc ze skarbca rozmaitych nauk konstytuujących filozofię, zechce wejść na egzegetyczną drogę odnowy, wówczas doświadczy szczęścia dzięki życiu w prawdzie i w cnocie.